

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczen-vidéki „függetlenségi párt” közlönye.

Megjelen hetenkint ötször: hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Értem, nevezett intézet nekem ezen...
Maróth, 1876. május hó 25.

NYI KÁLMÁN
debreczenben

peni kiárusításnál

született és diszitetlen szalma, gyökalapjait...
gyermek részére.

ETEK: bórindók és toilet...
ezikkel.

IBAN!

vid
ROS
széki színházal szemben.

GLETE.

odik hely 10 kr.

etett és pedig a következő árak

MINDUS és MARIENTHAL
AMBURBAN.

Flók gyár

sárgaréz, vas, bádóg

Raktár

mdájában. 1876.

Előfizetési árak:
Helyben és postán küldve:
Egy évre 10 ft — kr. 1/2 évre 2 ft 50 kr.

Fegyvertelen béke vagy háború?

III.

Azután pedig, ha az európai vihar lezajlott, a villám keresztül cikázta az eget, a menyőcsapások, rémítő menyődörgések elnémultak, az áradat ismét a rendes medrébe visszafolyt, akkor, csakis akkor derülne? az európai a szent házánk láthatára, melyen bizonyára nem mink, hanem talán csakis ivadékaink gyönyörködhetnének a jövő boldogabb életét hirdető „szivárvány” látásában.

És habár gróf Andrássy külügyér ó excellentiája, mint egy circumspect al lamférfiu mély és messzelátó varázsa politikája által törekszik mint egy villámhárító az európai horizont dörgő csapásait felfogni, hogy ne gyujtsanak, s különösen az ausztró-magyar épületet el ne hamvaszassák, s ezért óvatosan kikerüli a keleti kérdésben az actiót, katonai intervenciót, mégis velőszintű, miszerint e zivatart egészen megszüntetni alig sikerülend, ha csak a radialis állami gyógyszer fedelmi congressus után, t. i. az európai lefegyverzést nem alkalmazzák, igaz ugyan, már a Rómaiak is ezen axiómát állították fel „si vis pacem, para bellum” elég sajnos!

De úgy van, mert a természetben is, a midőn a felhők (államok) homogen és heterogen dejeljel s berrel (katonákkal, koldusokkal s páriákkal) hypersaturálva vannak, kitor az égi háboru, menyődörgés, villámítás, a vihar (háboru) épen akkor, a midőn rövid idővel elélt a nap oly forró sütőt (az európai béke biztosított), melyből később egy csendes jótékony mindent termelő eső (polgári jöbblét) üdebb levegő, derültebb ég s az éltető elem a hő létünk feltétele, boldogság s megelégedés származhatik?

Telhat corrolariumként mint egy alternatíva, vagy fegyvertelen béke, vagy fegyveres háboru segíthet csakis az európai bonyodalmonkon s teremthet társadalmi jöbbléte, a fegyvertelen béke-áldásai azonnal, s a jelen generációt boldogítaná, a háboru csak vérontás s pusztítás után csakis a jövő nemzedéknek századok utun szülhetne jöbbléte.

Vajha ezt jól megfontolnák, a humanismus szent törvényei által vezérelt államoknak nagy férfiai, s a fegyvertelen békét biztosítanak egy európai fedelmi congressuson egy morális, tartós békét, melynek első feltétele az „általános lefegyverzés”, habár kezdetben csak részintesen is, ebből következnék tantalusként a népek vállait már-már elviselhetlenül nyomasztó adó leszállítása, az államháztartás rendezése, s e szerint a munkás erőnek, a nemzetgazdasátnak, a családi tűzhelynek visszaadása, egy szóval, az ember az embernek, a társadalomnak, a családi szentélynek mint felidülő boldogabb ismét visszaadandó, mert most az ember nem magáé mint individuum, hanem másoké mint mancipium!

Az említett alternatíván kívül természetesen nem datur, s az csakis forradalom lehetne, melynél nagyobb szerencsétlenség a társadalomban nincsen, s melytől a gondviselés minden népet őrizze, mert ez hasonlítható egy rákfe-

A „DEBRECZEN” tárczája.

Othello.

Beszély.
Kta: H-f V-s.

VIII.
(Folytatás.)

Az őrnagy még egyszer akart kérni, eszedni, de a herceg fejét közből dugta, a tábornokok kérdéseikkel és udonságokkal állottak elő, s neki visszakellett vonulni. A legreménytelibb agyálók által üldözötte tért vissza páholyába. Szemét befogta kezével, hogy ne lássa a boldogtalant, s melynek mindig ujra oda kellett nézni, tekintetével szivta be az agyál kínait, bizonyos léven a bekövetkező szerencsétlenségéről.

Karpercezőnek gyémántjai ezer fényben játszottak, a sugarak áthatottak hozzá, és mint ezery nyil hatottak szivébe. Mily bánatot rejte- nek e gyémántok! Ha magános szobájában felbontja e köteleket, nem nyitja-e ki a legiszo-

kélyhez, mely magamagát, a testet, az államot felemészti rákmódjára visszatér egy szerencsétlenebb helyzetbe, — mert „Cum feriant unum non unum fulmina terrent.

Dr. K... József.

Nem tudhatjuk, honnan merítik némely kormány lapok, mint akadály pártiak ama feltevésüket, miként az önálló vámtarifai hírei erősen és magosan védvamosok. Ha a bécsi alkura annak miúpart illető tarifája irányára tekintünk kérésékvil mintek illett ama feltevés. De minthogy vannak emberek, kik — a renyőirő szerint — megvárják, hogy mi kérésük bocsánatot, ha történetesen lábunkra melőzöttak hágni, s vannak kik mintegy eleve eltalálják azt, a mit mi akaránk nekik mondanunk és irányunkban nagyon előzetesek: tehát feltevéseket a discontrozásra alkalmatosnak alig tartjuk. Hazánk kezdetleges és már felszerkentésre megérett némely iparága a külön vámtarifát keretében csak üdvözlettel fogadhatna ily vámtarifai irányzatot. Szerintünk országunkra nézve ez időszert a szabadkereskedési irány lehet czélzerű, azért mivel iparszükségleteinket magunk a legjobb szándék mellett sem elégíthetvén ki, az egész világ piacra ránk nézve előnyösebb, mint a szövet-ségek monopóliumára. Epen azért bugzolgunk az önálló vámtarifát mellett, hogy azon iparágat, mely már felszerkentés és védelemre megérett valamennyire oltalom alá vehetnék, mert hiszen a mi nincs azt védeni nem lehet, a mi van azt nem védeni mulasztás, mindent védeni akarni pedig oktalanság lenne. De mindezek másodrendű feladatok azokhoz képest, hogy a fogyasztási adó és vámvisszatérítésekben, továbbá a jövővedelemben mutatkozó veszteségekre valóban rá vagyunk szorulva és hogy az adózási képesség fenntartása tekintetéből egy kissé belterjesb önálló nemzeti gazdálkodásra vagyunk utalva nemcsak a vámtarifát, hanem az önállóbank előnyeinek felhasználásával is. A szövetségeseink hajdan épen az önálló gazdálkodás kedvéért nem olvadtak a német vámszövetségbe. Jövő alkalmára a bank ügy nem cathedral részére is szólnunk valamin.

Pródy.

A kis-jenői választókerület szabadelvű pártja által május 28-án tartott közgyűlésen Tabajdy József azon indítványára, hogy Bányászati törvény, e kerület országgy. képviselőjének a kormány által a vámtarifa bankérdésben Bécsben hozott egységgel szemben követett férfias és hazafias eljárásáért: bizalom és helyeslés szavazzassék — egyhanguan és lelkesedéssel elfogadtatt.

A nagyzerlenci választókerületben a lemondott Petrik helyére Szerb György kereskedelmi miniszteri fogalmazó kiáltott ki képviselőjelöltnek.

A debreczeni első ipartársulati-bank.

Sine stude et ira.

A debreczeni első ipartársulati bank közgyűlése, — mely az 1875-ik évi ülése felett f. évi március 25-én az előirt szabályok értelmében, a debreczeni városbázis kis tanács-teremben d. e. 10 órakor tartott — minden tekintetben nemcsak szabályellenes, hanem a teljes értelemben botrányos s zajos volt. ... és miután ezen közgyűlésnek egész lefolyása a mint már fentebb említett szabály-ellenességben folyt le, s ez által az intézet hítele nem csekély csorbát s kárt szenvedett, tehát szent kötelességem tartom, mint válszámvisgálójá a szólag történt fészeg határozat ellen innepélyes óvatást tenni, és az előírt itéletet a közvéleményre bízva ... a részvényes tagokat, — kiket leginkább érdekel — felvilágosítani annak helytelen, szabály-ellenes, egyoldalú lefolyásáról mely, — nem csekély zavart s hitelvesztést okozott, — ha-

nyubb bűnök kapuit is? Vére e boldogtalan sorok alatt csergőz, míg szive a kedvesért dobog, nem szűnik-e meg dobogni, ha e peccsért feltrik, s mit sem sejtő szemé, e borzasztó tudatra tekint.

Az őrnagy megozást tekintetét Sophie és

bár csak ideiglenesen is pénzintézetinkre, érvekkel támogatván minden állítástomat, — ne-hogy az ilyenmő fonák s helytelen eljárás mellett más bankintézetek módjára pénzintézetünk is veszélyeztetve legyen a szegény iparos s földműves részvnyrt bírók rovására.

A közgyűlésre 240 részvényes 870 szavattal jelent meg.

Az alapszabályok 77-dik §-a értelmében az elnök s alelnök mindenestire csak Debreczenben lakó részvényes tag lehet s csak az elnök, vagy ennek távollétében elnököl az alelnök — ezen esetben ez nem történt, — nem az alelnök t. i. Raics Lajos ur nyitotta meg a közgyűlést, hanem Tömösváry László Budapestben lakó tiszteletbeli elnök ur, — ki mint a Syndicatus vagy Consortium egyik főtagja leginkább érdekelve van, — ennek tehát története nem szabad volt ... ha pedig Raics Lajos ur az elnökletet Tömösváry urra bízta, akkor azt a közgyűlésnek bekellet volna jeleztenni, s csak annak helybenhagyásával foglaltatna volna el az elnök székét a fentnevezett tiszteletbeli elnök ...

2-or. Az alapszabályok 77. §-a értelme ellenében a bizottsági tagok soha 4 osztályra nem voltak felosztva, ugy, hogy az 1-6 osztály bírálta volna a 2-kat; a második a 3-kat, a harmadik a 4-diket, s végre a negyedik az 1-6 osztályt.

3-or. A 88. §. értelmében szavazás nem történt.

4-or. A 90. §. tökéletes mellőzésevel, sőt az alapszabályok gyúnos megvételével részvnytag t. i. J. ... Dániel ur indítványára, mely semminemű érvekké indokolva nem volt, hanem csakis alaptalan s gyúnositásokon nyargalódott — megelőzőleg 30 nappal az alapszabályok szerint a közgyűlés közre tett sorozatban fel sem vétethetett jogosan — mely oda irányult miszerint mondanassék ki az előterjesztett 1875-iki mérleg ellen (mely 5% dividendát fejtmutat) a bizalmatlanság, s nevezetessé ki egy felvilágosító 6 tagu bizottság, s a 7. hitelegyet részéről egy egy kiküldött tag — továbbá, hogy a rendelkezési egyenleghöz fennmaradó 626 forintból fizetessék, díjaztassék s jutalmaztassék azon 13 tag, ezen irányt, helytelen semminemű érvekké nem igazolt alaptalan az alapszabályokkal homlokegyenest megütő indítvány, mint egy válságos nonens, helytelenül s jogtalanul elnöki székön ülő ur által szólag határozattal emeltett (Press Colében írt) szöveg, hogy az elnök ur, mert a Syndicatus főtagja) s miután továbbá ezen pseudohatározat fölött egy közgyűlési jegyzőkönyv a 97-ik § szerint a közgyűlésből kinevezett 6 részvényes jelenlétében sem nem hitelesített, sem az elnök egy részvényes vagy tolvívó által alá nem íratott, s nem is íratott, mert az ilyen, — hovárdum dictu! nem is létezt; mindezeknél fogva a közgyűlésnek helytelen, szabály-ellenes eljárása, szóbeli határozata semmire tekintendő!

Mert 5-ször a bankalapszabályok 92-ik §-a értelmében a bankkönyveinek, a váltók s értékpapírok tényleges álladékaik megvizsgálására a közgyűlés évenként saját kebeléből viszonzalagos szótöbbséggel egy 7 tagu bizottságot választhat s küldhet ki — de csak is akkor lenne ez indokolva, ha a mérleg veszteséget, de nem nyereséget, mutatna ki — a mi ezen esetben nem volt, a szóbeli határozat nem ragaszkodott a fentebbi §-hoz, mert 13-at s nem 7-et, továbbá nem saját kebeléből, hanem két egészen ismeretlen részvnytag nem bírő egyétt t. i. Mayer Emil s Klekner Manó urakat sine me de me nevezett ki ... de mi több a rendelkezésre fennmaradó 626 frt fölött is merészkedett rendelkezni? — mely csakis a válszámvisgálójá — bankgazdagság jogköréhez tartozik. — ilyen érvekké jogtalan pénzparazások ellen, mint részvényesek ünnepelesen tiltakozunk ... mer: egy handaban-dázások jogtalan szabálytalanság, semminemű uszításért s humbujáért, bezzeg soha! de soha! mi egy törvény s igazság létezik — egy petakót sem fizetünk — hisz az a 626 frt, sem J. Dániel, sem pedig Tömösváry László uré, hanem a részvényeseké, a szegény iparos s földműveseké. ... Továbbá 6-szor a közgyűlés 93. §-a d. e. f. g. h. s. i. pontok-

szemei félig csukva voltak; a különben oly erős férfi néhány könyüt törlött le, mely szempillára lapozdott. Végig gondolt e borzasztó eseményeket, melyek legfelsőbb szövevényébe a véletlen fonta be; látta é sfinom szájakat, melyek ő kivüle kevés szem által láttatva oly könyveden fűződtek össze; látta mint fonták odább, miként köztözték és kötöztették meg, hogy erős hálóként egy gyönggő szerencsétlen sziv után kiveressék. Legyűzhetetlen késérség gyűltül s zomorom emlékek köz: fegyvertársa egy oly fénylő meteor a becsület egén, egy oly derék katona, és most egy nyomorult, becsület vesztett; a ki főtörölt nem várhatván más kimenetelt, minden művészetével elhúzó egy alig hogy szűzre fejlődött gyermek személmét és védelten érzelmet. E gondolatok köz gyűltül ezen oly végtelenül szenvedő angyal arcza, e közre gyűltül a félelem egy jelenetét, melynek a legféltelmebbi frában elibe nézett. Egy tekintélyes höly Sophie hercegnő udvarmesternője hivata ma délutánra magához. Titkolódzás nélkül felfedezte, hogy ez mit jelent, kérdez, s azon felelettel nyeri, hogy „Sophie hercegnő hírtelen eljutt!”

Laren őrnagy néhány nappal ez esemény után koromra, bensőleg megtörve nit szobájában. Homlokát kezére fektette, arca halvány, hallgatott el előtte. O tudja, hogy a főváros-

ban foglalt tárgyak szönyegre nem kerültek? nem bonyolítottak le.

De mi több! (nunc venio ad virum fortissimum.) a midőn Jóna Dániel ur publice 240 tag s Szabó Antal szerkesztő ur előtt elismeri, miszerint ő nem ért semmit az ülésthez (azt mindnyájan elhittük.) sőt azt kiabálá: „nem kell nekem alapszabály, soha sem olvastam” s még is az ilyenmő ignorans indítványára — zaj közre szóbeli határozat — votizálás nélkül tétetik, ez valóban guny s satyra a 19-ik század műveltségére, bankintézetekre, melyet elhalgatni, eltűrni nem szabad, s miután végtére a 149-dik §-ok értelmében az alapszabályok pontos megtartására ügyelni, az alapszabály ellenes határozatokat felfüggeszteni, a társulat könyveit átvizsgálani s magának az üzlet s pénztár állásáról tudomást szerezni, a kormány felügyeleti jogát képezi, tehát kénytelen voltam a részvényesek s a bankintézetek tekintélye érdekében ezen közgyűlés helytelen feljarsát a n. mltóság m. kir. földművelés, ipar és kereskedelemügyi miniszter urnak feljelenteni, jelentésemhez mellékelvén a mérleget s az alapszabályokat, melyre az alanti válasz következett.

Morális, hivatalos szent kötelességnek tartottam ezt közölni, hogy tájékozhatassák magukat az érdekelte részvényesek a tavaszbani járjanak el a folyó hó 25-kén tartandó közgyűlésen. ...

Dr. Kempf József, válszámvisgálójá tag.

Földmivölés, ipar és kereskedelemügyi magyar királyi minisztertel MÁSOLAT.

7010 s szám Debreczen s z. k. város közönségének. Dr. Kempf de Angréth József m. kir. honvéd főorvos, és a debreczeni I. ipartársulati bank válszámvisgálójá tagja folyamodványt nyújtott be hozzám, melyben a nevezett banknak f. é. március 25-kén tartott közgyűlésén hozott határozatok ellen panaszot emel, miután ezen közgyűlés állítólag az alapszabályok által előszabott alakzerzősegek mellőzéseivel alakult szatározott volna.

Folyamodványt mindezek folytán, hivatkozva az alapszabályok 149. §-ára, mely a kormány-  
nak felügyeleti jogáról szól, azon kérelemnek ad kifejezést, miszerint a közgyűlés káros és szabályellenes határozatai megsemmisítés-  
sének.

„A néphez felebbünk!” kiáltanak az északamerikai köztársaságok; „a néphez felebbünk!” kiáltanak a demokráciák ungyant. A néphez tehát olyas valaminek kell lennie, mi a „demokraták” s „republikánusok” pártján kívül esik. Ki a nép? s hol van tehát a nép? „Bizom a néphez!” mondja egy valaki, ki sem demokráta, sem köztársasági, de a népet mindkét pártban keresi.

„Megvetem a népet, kétségbeesem a nép felett!” így kiált a megcsalottat saugnikus, s ugyan e perciben reménye horgonyát ismét oly idegen egynekba veti, kik csakis a néphez keresendők.

E példák elégségesek. Ennyi példa eléggé erősíti azt, hogy minden egyén és hatalom, párt és elv, érdek és visszaélés, igazságtalanság, remény és üzérkedés, politikai fogalmak s titokteljes nézetek egy határozatlan valami körül forognak, a mely valamit néphez neveznek, és a mely ép oly kevéssé van körülírva, mint a mely kevéssé megjelölve nevének s természetének, azon ezer különféle esetben, midőn nevezetik. Ugy kénszerhelyezteté jutunk az által, hogy a nép létezését is el kell határoznunk, vagy pedig stricte meg kell határozni, hogy kik értendők a nép alatt, kik tartoznak a néphez és kik nem! Oly szóvak használatát, illetőleg oly szóval való visszaélés, melynek semmi, de legalább is határozott értelme nincsen a politikai s társadalmi élet gyakorlati viszonyaiban, oly valami érthetetlen, hogy a józan észnek nagy szolgálat eszközöltetnek és szó eltérővé által. Ki fogjuk azonban mutathatni, hogy ennek szüksége fenn nem forog, sőt ellenkezőleg, a „nép” szó értelmét meg fogjuk magyarázhatni, rejtelmes értelme felett világot deríteni, s azt fontos jelentőségének megmenthetni. Ha e kifejezés csakis képzeti dolgot s üres töndőst jelentene, ugy a kifejezés értelmével, ennek alagmondolása is megszűnnék; azonban valóban létezik valami, mit a „nép” kifejezés alatt érteni szoktunk; léteznek valóban emberek, kiket a „nép” gyűjtő fogalmába foglalni szokás s foglalnálk jogjai és azokkal ellentétben, kik ebből kirekesztendők s azért nyafontagságu feladat azon emberek személyiségét meghatározni kik joggal, kizárólagos joggal meghatározni kik joggal, kik e nevet nem bírothaják. A nép hatalma oly nagy, hogy az semmi más hatalom által nem ignorálható; több-kevesebb figyelemre méltítja őt mindenki, bacsak azon okból is, hogy kizsákmányolja; minden feléje kacsin. Ha most sikerülend nekünk e hatalmat meghatározni, bírodalom megyűt megjelölni s táborra tejelelmét pontos számokban visszaadni; ugy lehetetlen, hogy a nép erejének, feladata fontoságának önütáradta nem ebredjen, s hogy ellen-séget barátságát tovább is osszettevéssze. A néphez apellál a forradalom, a néphez apellál a reactió; fejtsek ki, hogy ki a nép, s akkor tudni fogjuk azt is, hogy ki fordulhat jogjai a néphez, s jogosan kit kergethet el a nép küszöbéről.

Hogy ez eredményt elérjük, a bizonyítást ad hominem, gyakorlatilag s érthetőleg ily módon akarjuk megkezdni, hogy egymásután megvizsgáljuk azon egyes alkatrekzetek, mik az állami népességet képezik s miknek képeznök kell.

Kezdjük a fejedelmeken. Tegyük fel, hogy valamely nép elveztené fejedelmét. Megmaradna e politikai amputáció után még a nép. — S meg lennének-e a néphez azon elemek, melyekből egy rendezett állam keletkezik s melyek a már létező állam további fennmaradását biztosítják? — Mi a felség! Politikai istenség, mely felette áll azoknak, kik nem engedelmeskednek és őt tisztelik. Nem a fejedelem a népe, de a nép a fejedelmé, mint a nyáj a pásztorhoz, a ló a lovaghoz, s a vad a vadászhoz.

Tegyük fel, valamely nép megszabadulna hírtelen furaórtól, a fejedelmi hatalom forgasztól. A nép ekkor nagy teherölt méntessé s megüstizt salakjától, mint lángban az ércz. A n e m e s s e g o l y alkatrekzet a népek, mint a salak az ércz. A forradalom pedig a népre nézve az, a mi az ércznek a láng.

(Folyt. köv.)

Ki és mi „a nép?”

— Heizenz Károly után —

Békes Artur.

(Folytatás.)

„Kitor a vihar, feltámad a nép!” így énekel a forradalmár, midőn a nép kényurait ellen fegyverhez nyul, s midőn a forradalmárk legyőzöttek, a kényur fenn hirdeti: győzött a nép az anarchia emberei felett! Hiszen katonái legizták a békételen aiatvalókat.

„Az ostoba nép,” így beszél gyakran a böles, míg gyakran ismét ugy nyilatkozik, hogy a népet szereti csak, s csakis a népet él.

„Populus romanus,” mondák a rómaiak, és e kifejezésbe csak azok foglaltattak, kik rabszolgák nem voltak; egyszersmind azonban divott ezen kifejezés is: „senatus populusque romanus.” Ez azt engedti következtetni, hogy a nép és tanács külön testet alkottak, s a mindentálat senatus volt bizonyára az első is.

\*Az illetékes törvényesnek a kereskedelmi törvény 174-ik §-a értelmében panaszomat be nem adhattam, mert az előirt ... terminus lejárt volt.

ban csak egyetlen ember él, a ki Zrínevszky grófot közelebbről ismerte, és ez Laron báró. Aggodalommal a kétségbeesés vágyával erősködött a szerencsétlen vele tanuk nélkül beszélni. A fudvarmesternő tudta ugyan, mennyire az illemszabály ellen van ez, de egy tekintet a kilódó gyermek arczán, a ki ugy-látszik e földön ezenkívül semmit sem végez el egyebet, a viszonyok korlátait mellőztette vele, s így merészlete megtenni az őrnagnak azon ajánlatot, hogy ma este az ő kíséretében titokban a beteghez menjenek.

Az őrnagy nem mondott nemet. Tudom hogy nem mondhat neki semmi vizsgálatot, de érezte, hogy ily mély bánatban a közlekenység utáni vágy legyőzhetetlen.

De mit mondjon neki? nem kellett-e félnie, hogy tekintete, az utolsó napok szomorú napjai annyira megérintették, hogy hangos fájdalom még szerencsétlenebbé teheti? — Még ezen gondolatokba volt elmélyve, midőn jelentették, hogy reá várakoznak; az őreg fudvarmesternő kocsiával kapuja előtt állott meg, szónékl mellette.

(Folyt. köv.)

Hirdetési díj:
Ötásabos petisiorért 5 kr.
Nagyobb terjedelmű, mint ezintén több izbeli hirdetések, alku szerint a legolcsóbb árért.
Bélyegdíj: minden beíratásért külön 30 kr.
„Nyilt-tér”-en megjelenő közlemény öt-ásabos sora 15 kr.
Név- vagy bérmentellen beküldött kéziratok nem vétetnek tekintetbe. — Ugy-szintén kéziratok sem adnak vissza.

